

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

Iudicium Longini de Cicerone & Demosthene.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

ponat, aut
præferat,
circa Cice-
ronem ef-
floruit. Se-
nec. contr. l.
1. Fab. l. 10.
lib. 7. de
Cardan.
subtilis.
Oratio Ci-
ceronis com-
paratur cū
Achate.

genium, os magnum, sapiens, beatum, nectare
& ambrosiadifluens, ex omnium seculorum,
ingeniorumque virtutibus collecta in vnum
perfectio. Vir de quo dubites, an ipse totus ex
eloquentia, an ex ipso tota eloquentia sit con-
fecta. Certè nihil est facundius: tot sunt in eo
virtutes, quot genera eloquentiæ, quot dicta,
tot purpura, quot verba, tot flores. Achates est
profectio eius stylus, qui lapillus, tā varij fer-
tur generis, vt vnum lapidem esse minimè cre-
das. Cædidus quippe est, rubens cæceus, cinæ-
reus, viridis, niger, varius, cæruleus. quid mor-
ror? Huic vni nec omnium aliarum gemma-
rum colores sufficiunt, ille lucos, prata, anima-
lia, flumina, flores, & arbores refert mirabili
naturæ lasciuientis ludo. Haud dissimiliter in
Tullio amœna orationis varietate, omnes
Rhetorum colores, omnes ingentorum virtute-
tes, omnes elegantiarum deliciae, ad certamen
vsque luxuriant. Grandis est, temperatus, la-
xus, acutus, pressus, effluens, volubilis, leuis,
velox, remissus, suavis, acer, insignis, florens,
pictus. Vnus omniadiffusa per tot oratores or-
namenta complexus est.

Proteus
Aegyptius
miraculum
Homericū
typus perfe-
ctæ eloquen-
tiæ. Hanc
post Philo-
stratum.
sūperior
astigit En-
nodius ep.
1. 1.

Dicam excelcius, Proteus Aegyptius est mi-
raculum Homericum: multa quidem eius di-
uerseque formæ, in aquam funditur, in ignem
accenditur, in leonem excandescit, in succum ca-
pit, serpit in draconem, afflit in pantheram, af-
furgit in arborem. Quomodo labitur sine sale-
bris grandis oratio: amnis est, incalescit, ardet,
inflammatur? fit incendium: init prælia: nunc
leonem rugientem, nunc irruentem aprum vi-
dere te credas. Animos auditorum subit per
cuniculos non serpens callidius se insinuat. A-
pertè in hostes exilit: nō panthera velocis e-
micat. Mox ablegato hoc forensi genere ad
philosophiā conuertit stylus: arbor est Xerxis
aurea, lecta, sublimis, collustrata, partim florū
amœnitate, partim fructuum copia luxurians.

Eruditus est, multæ in eo literæ, summa nō
vitæ solum, atq; naturæ (quod ipse de Quinto
Catulo dixit) sed orationis etiam comitas, &
incorrupta quedam latini sermonis integritas.
Præmiatur aptè narrat apertè, pugnat acriter,
colligit fortiter, ornatur excelsè, humilia subtili-
ter, magna grauitè, mediocria tēperatè dicit;
postremo docet, delectat, afficit, nihil nō præ-
stat. Miratur, in vnum maiestatem Platonis,
suauitatem Isocratis, vim Demosthenis, subti-
litate Lyfiæ, Hyperidis venustatem, Theo-
phraستي elegantias, Demetrii myrothecia coa-
luisse. Ecquis deinde ei comparatus non sordet?

Ille se pro-
fuisse scias,
cui Cicero
valde place-
bit. Quins.
lib. 10.

Demosthenem cum Cicerone multi com-
parant, hunc alij extollunt, alij illum minuunt.
Ego primum, quod grauissimi authores cen-
suerunt, deinde etiam, quid sentiam hoc loco
exponā. Primus opinor Cæcilius Calpurnianus,
Siculus, teste Suida, Demosthenis, & Tullij cō-
parationem descripsit, quod opusculum quale
fuerit nescimus, neque enim extat, sed id ipsum
Plutarchus, & authorem condemnat temerita-
tis. Plutarchus homo Græcus, nec satis literarū
latinarum peritus modestè styli comparatio-
nem defugit in parallelis. Dionysius Longinus
grauissimus censor, hæc de vtroque scribit.

IVDICIVM LONGINI DE CI-
cerone & Demosthenē.

Πλωσιότατα, χαράσαρ ἢ πύλαρος, εἰς
ἀναπεπλάμνον κέχυται πολλαχῆ μὲν γὰρ
ἔδει δῖμα χαλὰ λόγον δ' ἦ ῥήτωρ ἄγε παρ' ἡ-
τικώτερον, πολὺ τὸ διακρυον ἔχει, καὶ δομικῶς
ἐκφλεγοῦσθον δ' ἢ χαρτίσας ἐδύκω, καὶ μετὰ
λοπρῆσὶ σεμνότητι, οὐκ ἐψοκται ἦ ἀλλ'
οὐκ ὄντως ἐπέτραπται. (Hæc ex abrupto quo-
dam sermone, cadunt tamen in hanc compa-
rationem.) Οὐκ ἄλλα δὲ τινὰ ταῦτα ἐμοὶ δο-
κῆ, φησὶτε τρεπνῆσας, λέγω ἢ ἐκ ἡμῶν ὡς
Ἑλλήσων ἐφάται τὴ γινώσκων, καὶ ἡ Κικέρων τῷ
Δημοδένεισιν ἐν τοῖς μετρίωσιν παραματῆσιν, ὁ
μὲν γὰρ ἐν ὕψει τὸ πλεον ἀποτόμα, ὁ δὲ Κικέ-
ρων ἐν χύσει, καὶ ὁ ἦ ἡμῶσιν, διὰ τὸ μὲν
βίαισ ἐχρῆσα, ἐπὶ ἢ τάχισ, ῥέμης. δεινότητι
εἰον κωσιντε ἀμα καὶ διακρυάσθ', σκηπτῶ τινε
παρφαζοῦσιν ἂν ἢ κεραυνῶσιν δ' ἢ Κικέρων ὡς
ἀμφοῖνα φῶς ἐμπρητῆσας, τίμασ, πάντα ἔμετασ,
καὶ ἀπειλείται, πολὺ ἔχων καὶ ἐπιμόνον ἀεὶ τὸ κά-
σων διακλυρονομῶσθον ἀλλοτ' ἀλλῶσ ἐν αὐτῶ
καὶ χαλὰ διαδοχῆσ ἀναξερφόμθον, ἀλλὰ ταυ-
τα ἦ ὡμῶσιν ἂν ἀμνον ἐπικρῆσιντε. Καρῶσ ἢ
τῷ Δημοδένεισιν ἦ ὕψεσ, καὶ ὡσπερ ἑλαμῆσιν
ἐν τῶσ δεινώσασιν, καὶ τῶσ σφοδρῶσ παρῆσιν, καὶ
ἐνθα δὲ τ' ἀκροατῆσ τὸ σῶσολον ἐκπῆσται, καὶ τ'
χύσεισ ὅσθ' ἡρῆ κασταυτῆσται, τοπησ οῖασ τε
γὰρ, καὶ ἐπιλόσοσ, καὶ τὸ πλεον, καὶ παρα-
βάσασιν καὶ τῶσ φραστικῶσ ἀπασιν, καὶ ἐπιδει-
κτικῶσ, ἰσ οῖασ τε, καὶ φυσιολογῆσ, καὶ οὐκ
ἀλλῶσ μέρεσιν ἐρμόδοσοσ.

Longinus lib.
1. de uisus.
p. 23. c. 24.

Inter:

Interpretatio Latina.

Opulentissimè quidem non secus, ac pelagus in laxam plerumque diffunditur magnitudinem: ex quo (opinor) in sermone Orator, ut qui longè est in affectibus vehementior, magnam habet ignis copiam, acri quodam animi ardore desflagantem. Hic verò consistens in gravitate, & amplissima quadam maiestate nõ friget quidè, sed non ita coruscatur fulgoribus. Nec alia ratione, mea quidem sententia, quantum Græcis hominibus dijudicare licet, Ciceronis, & Demosthenis dissimilis est magnitudo: Hic enim in sublimitate prærupta viget, ut plurimum; ille in diffusa. Et nostrum quidem, cum singula quæque cum acimonia, celeritate, robore, vehementia, velut adurat, atque ditipiat, turbini quispiam, aut fulmini, iure simillimum dicat. At Cicero, quasi vastissimum (opinor) incendium, vndique depascitur, & conuoluitur, inflammatione multa, & pertinaaci, æque vicissim sibi, quasi ex sorte succedentibus nouis ignium alimentis innutrita: Sed vos hæc melius dijudicaueritis. Demosthenicæ portò sublimitatis, & vehementissimæ illius contentionis, vus est in exaggerationibus, violentisque affectibus, & vbi auditor totus est stupore percullendus. At diffusio maxime valet, vbi animus quasi immisso flumine perueniendus occurrit. Est enim locorum frequentationibus, & epilogis, ut plurimum, & digressionibus, & huic adipali dicendi genere, atque epidictico, historijs præterea, physicisque narrationibus, atque alijs haud perpaucis congruens partibus hæc amplificatio.

Iudicium Fabij Quintiliani.

Quint. l. 10. c. 1.

Ciceronis, & Demosthenis virtutes, plerasque arbitror similes, consilium, ordinem diuidendi, præparandi, probandi rationem, omnia denique, quæ sunt inuentionis: in eloquendo est aliqua diuersitas, densior ille: hic copiosior; ille concludit strictius, ille latius pugnat; ille acumipe semper, hic frequenter pondere; illi nihil detrahi potest, huic nihil adijci; curæ plus in illo; in hoc naturæ: salubris sanè, & commiseratione, qui duo affectus plurimum valent, vincimus.

Iudicium Cornelij Taciti.

Sed quomodo inter Atticos Oratores primæ Demostheni tribuuntur: proximum autem locum Æschines, & Hyperides & Lyfias,

& Lycurgus: omnium autem consensu, hæc oratorum ætas maxime probatur: sic apud nos Cicero quidem cæteros eorundem temporum difertos antecessit: Caluus autem, & Afinius, & Cæsar, & Cælius, & Brurus, sic iure, & prioribus, & sequentibus anteponuntur. Nec refert, quod inter se specie differant, cum genere consentiant. At strictior Caluus, numerosior Afinius, splendidior Cæsar, amarior Cælius, grauior Brurus, vehementior, & plenior, & valentior Cicero.

Ex ijs apparet, Ciceronem, ne ab ipsis quidè Græcis Demostheni postponi, imò præferri. Longinus, inquam, b Ciceronem feruere dicit, Demosthenem autem non frigere: utrum vehementius? Demosthenem, amplum quidem, & maiestate grauem: Ciceronem non amplum modò, neque amplitudinem ipsam, sed pelagus in inmensam magnitudinem diffusum nominat: utrum maius? Ad summum, Demosthenem cum turbine, & fulmine: Ciceronem, cum ingenti incendio omnia depascere comparat: utrum efficacius? Quintil. Ciceroni Demosthenem parem in multis, in affectionibus miserationis aperte inferiorem pronuntiat.

At quid est Orator sine hoc affectu? hoc quod apis sine aculeo. Tacitus utrumque primum in sua gente facit, & rectè. Hæc fuit D. Hieronymi sententia, cum libro de vita Clericorum, de Cicerone sic scribit. (Demosthenes Demosthenti præcipuit, ne esses primus Orator, tu illi ne nos, cum solus esset.) Utrumque oratorem perfectum fuisse significat: sed Demosthenem ætate præcipuit, caram. Ex quo, non facile patior eos, qui vix a litione in almine Græcas literas salutarunt, Latinas haud ligendum, satis intelligunt: & tamen de summis ingenijs quod prior temerariam audent ferre sententiam, quasi ter-
tije è celo Catones ceciderint. Ciceronem cum Demosthene comparat, mirum in modum detulerunt; à quibus, si rationem postules, hanc vnã afferunt, quod hic sit neruosus, ille totus Asiaticus: & vnde colligunt: ex vna fortasse, aut altera Oratione, quam vix delibarint, continuo de toto corpore proclamant, & non vident Ciceronis ingenium splendidum, solers, acutum, ad omnia maxima natum, pro ratione rerum, locorum, & temporum flectere orationem. Si causa popularis, delectatur ille fuso, æqualique genere dicendi, quod tum multitudo deuorabat: at cum in senatu agit, ut in deliberatione negotiosa, nihil illo neruosius, quod qui non agnoscunt, Philippicas eius
E su-

Cicero Demosthenem vincit miseratione, & salibus.